Σηλυβρίας Πανήγυρις σ. 55.

Απόσπασμα εκ της Θρακικής Επετηρίδος Θ' 1897.

283

Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΗΣ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

(ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ)

Τῷ Σωτ. Α. Σταμούλῃ.

ΕΠΙ ὥρας ὁλοκλήρους ἐθαύμαζον τὴν γαλανὴν καὶ μαγευτικὴν Προποντίδα ἀφ' ἑνὸς τῶν παραθύρων τοῦ ξενοδοχείου Μπριστόλ καὶ ἐπὶ ἄλλας τόσας εἶχον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ βλέπω τὴν ὡραίαν θάλασσαν λείαν, ὁμαλὴν, γαληνιαίαν, ἤρεμον. Πόσον μὲ θέλγει τὸ μεγαλεῖον τῆς θαλάσσης, πόσον μὲ παρηγορεῖ ἡ ἄφωνός της μεγαλοπρέπεια! Ἀγαπῶ τὸν Μάργαρην μόνον διὰ τέσσαρας στίχους του, οἱ ὁποῖοι μοὶ εἶνε λίαν προσφιλεῖς καὶ ἀγαπητοί. Ζηλεύω, χωρὶς νὰ ἔχω ἀξιώσεις ποιητοῦ, ὅτι δὲν τοὺς ἔγραψα ἐγώ. Τόσον πολὺ τοὺς αἰσθάνομαι.

«Καϋμένη θάλασσα, πῶς μὲ μαγεύεις.
'Στ' ἄσωστα βάθη σου τὶ νὰ φυλᾷς ;
Ὅμοια μ' ἐμένανε φοραῖς παλεύεις,
Κι' ὅμοια μ' ἐμένανε φοραῖς γελᾷς.»

Ἠγειρόμην λίαν πρωῒ καὶ ἀμέσως ἔτρεχον εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐθαύμαζον τὴν Προποντίδα, τῆς ὁποίας τὸ γαλανὸν χρῶμα ἡμιλλᾶτο πρὸς τὰ ἐξαίσια χρώματα τοῦ οὐρανοῦ. Ἐνίοτε ἐλαφρὰ πνοὴ ἀνέμου ἐρρυτίδου τῇδε κακεῖσε τὰ στιλπνὰ ἐκεῖνα ὕδατα καὶ ἀνεγνώριζον ἀμέσως τὰς σ π ι λ ά δ ε ς, εἰς ἃς τόσον προσέχουν οἱ ναυτικοὶ τῶν μερῶν μας. Κακὰ καὶ ἀνατρεπτικὰ στοιχεῖα. Ἡ κ. Ζωϊδία—ἡ ξενοδόχος—ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτῆς μοὶ ἔδιδε τὸ Π ρ ο σ κ υ ν η-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

284

τ ά ρ ι ο ν τοῦ μακαρίτου Χ α τ ζ ῆ , τοῦ συζύγου της, μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἄσκοπον ταύτην δαπάνην τοσούτων πολυτίμων ὡρῶν πρὸς θέαν τῆς θαλάσσης. Ἐφυλλομέτρουν τὰ πεπαλαιωμένα καὶ κυλινδρικῶς ὑπὸ τοῦ χρόνου περιστραφέντα φύλλα του, ἔβλεπον τὰς ἀτέχνους παραστάσεις διαφόρων μοναστηρίων καὶ προσκυνημάτων τῆς Ἁγίας Γῆς καὶ ἱκανοποίουν οὕτω τὴν φιλόφρονα ξενοδόχον, ἥτις πάντως εἶχε τὸν ἐγωϊσμὸν ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μὴ καταδαπανᾶται τόσον ἀσκόπως πολύτιμος χρόνος... ἴσως-ἴσως καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἁμαρτωλῆς ψυχῆς μου. Ἐξ ἅπαντος μετὰ σπουδῆς θὰ ἥναψε κηρίον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀγαθόνικον, ὅταν θὰ ἔμαθε ὅτι μετὰ ὀκτὼ μῆνας, ὢ τοῦ θαύματος! μετέβην εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ θὰ φυλάσσῃ βεβαίως τὴν βίβλον τοῦ Χ α τ ζ ῆ ὡς ψυχωφελέστατον καὶ τιμαλφὲς κειμήλιον καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς πελάτας της.

Ἐνίοτε μετέβαινον εἰς τὸ ἐξοχικὸν *Μποσνάκι* καὶ ἐκεῖ ἐξαπλούμενος ἐπὶ τῆς χλόης, ὑπὸ τὰ πυκνότατα φυλλώματα τῶν δένδρων, ἐθαύμαζον τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ τὴν ἐπιτολὴν τῆς σελήνης, τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων, τὴν ποικιλίαν τῶν γραμμῶν καὶ τὴν ὡραιότητα τῶν εἰκόνων, ἃς ἐσχημάτιζεν ἡ μέχρι τῆς ἀρχαίας Περίνθου ὁρωμένη ἀκτή. Κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νομίζω ὅτι βλέπω τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν σειρὰν τῶν ἀκρωτηρίων, ὧν τὰ ἀπωτέρω μακρότερα τῶν ἐγγὺς καὶ διαδοχικῶς — ὡσεὶ ἐπίτηδες — τεταγμένα, ἀποτελοῦσιν ἔξοχον καὶ θαυμασίαν εἰκόνα, εἴτε χρυσιζόμενα ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τοῦ δύοντος ἡλίου, εἴτε ἀργυρούμενα ὑπὸ τῆς πλησιφαοῦς καὶ μάγου Ἑκάτης. Ὁ ἐπὶ τῆς θαλάσσης χρυσοῦς ποταμός, ὁ νυκτερινὸς πέπλος, ὅστις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐξειλίσσετο, ὁ φλοῖσβος τοῦ κύματος, ἡ δροσερὰ πνοὴ τοῦ ἀέρος, ἀνακου-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

285

φίζοντος καὶ ζωογονοῦντος τὴν ζωήν, σκέψεις τινὲς ἢ τὰ μάρμαρα τῆς Περίνθου ἀφορμὴν ἔχουσαι, ἢ τὰ τείχη τῆς Σηλυβρίας, ἢ ἴδιόν τινα στοχασμόν, ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μυστηρίου.

Αἱ εὐτυχεῖς στιγμαί, ἃς διῆλθον ἐν Σηλυβρίᾳ, πολὺ συνέτειναν νὰ μεταβῶ καὶ εἰς τὴν πανήγυριν τῆς πόλεως—τὸ περιλάλητον Σηλύβρι-παναΰρῆ, — εἰς τὸ ὁποῖον συρρέουσιν ἔκ τε τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν περιχώρων πολλοὶ προσκυνηταί.—Ἄλλοτε πρὶν ἢ ἡ Μεγαλόχαρη ἀναφανῇ καὶ εἰς τὸ Γκιὸκ—Σουγιοῦ, ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, ἡ ἐν Σηλυβρίᾳ πανήγυρις διηγοῦνται ὅτι συνεκέντρου μυριάδα προσκυνητῶν, μεταβαινόντων ἐκεῖ καὶ ἐκ θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ χάριν ἐμπορίου.[1]

Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἡ πόλις τοῦ Σήλυος μετεβάλλετο εἰς εὐρεῖαν ἀγορὰν ζώων, τροφίμων, νεωτερισμῶν, καὶ τῶν τοιούτων. Οἱ χωρικοὶ τῶν πλησιοχώρων ἔφερον πολλὰ προϊόντα πρὸς πώλησιν, ἠγόραζον ἄλλα, αἱ δὲ χωρικαὶ ἅμαξαί των, ἃς ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ μεταβαίνων πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, ἀπετέλουν ἄλλην πόλιν, ἰδιόρρυθμον, κινητήν, χρησιμεύουσαι καὶ ὡς οἰκίαι, καὶ ὡς ἀποθῆκαι. Καὶ σήμερον τὰ αὐτὰ συμβαίνουσιν ἀλλ' ἐν μικρογραφίᾳ. Ἡ γενικὴ καχεξία, ἡ καταλαβοῦσα τοὺς πάντας ἀνέχεια, ἡ ἵδρυσις ἄλλων κέντρων—πρὸ πάντων ἡ ἐμφάνισις τῆς Μεγαλόχαρης καὶ ἐπὶ τῶν γραφικῶν ὑψωμάτων τοῦ Βοσπόρου, ἔνθα συρρέει ὁ ἄπειρος κόσμος τῆς Κ]πόλεως—μεγάλως συν-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

1 Ἀναφέρεται μάλιστα τὸ ἑξῆς ἀξιοπερίεργον καὶ λίαν χαρακτηριστικὸν ὅτι καὶ εἰς προικοσύμφωνα ἀκόμη ἀνεγράφετο ὡς ὅρος γαμβροῦ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ ὑπάγῃ τὴν νύμφην καὶ εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Σηλυβρίας.

286

ετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὠχριάσῃ ἡ περιλάλητος καὶ μοναδικὴ πανήγυρις τῆς Θράκης, ἥτις ἀπετέλει ἐποχὴν διὰ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτήν.

II

Ἀτμόπλοιά τινα τῆς **Μαχσουσὲ** καὶ ρυμουλκὰ μεταφέρουσιν ἐκ Κ]πόλεως καὶ τῶν προαστείων εἰς τὴν πανήγυριν τοὺς πιστούς, τοὺς φυλάσσοντας τὰς ἀρχαίας παραδόσεις. Εἰς ἓν τῶν ἀτμοπλοίων τούτων τὴν παραμονήν, 7 7βρίου **1895**, εἰσῆλθον καὶ ἐγὼ καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, διότι ἐβράδυνε ταύτην κατὰ δύο ὁλοκλήρους ὥρας τῆς ὡρισμένης. Ἐδέχετο ἀδιακόπως προσκυνητάς, ἐσύριζεν ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας, πᾶσαι αἱ ὑπάρχουσαι θέσεις κατελήφθησαν, ἐδημιουργήθησαν—οὕτως εἰπεῖν—νέαι, καὶ ὁ συνωστισμὸς τοῦ πλήθους ἦτο τόσον τρομερός, ὥστε δὲν θὰ ἦτο διόλου παράδοξον ἂν συνέβαινε δυστύχημα. ***Βελόνι νἄρριχνε κανεὶς δὲν εἶχε μέρος νὰ πέσῃ***, κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀπληστίαν τῆς ἑταιρίας. Εἶχον εἰσιτήριον πρώτης θέσεως, ἀλλὰ καὶ αἱ θέσεις ἐσυγχίσθησαν, καὶ πάντες φύρδην-μίγδην καὶ ὠθοῦντες καὶ ὠθούμενοι ἐπεκαλοῦντο, πιστεύω, τὴν Μεγαλόχαρην ἵνα ***βάλῃ τὸ χέρι της*** καὶ κινηθῇ ἐπὶ τέλους τὸ κατηραμένον καὶ ἄπληστον σκάφος, ὅπως ἡ αὔρα τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος δροσίσῃ καὶ ἀναπαύσῃ ὀλίγον τὰ ἀσφυκτιῶντα ἐκεῖνα ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος στήθη. Ἀφ᾽ ἑνὸς ἡ γέφυρα τοῦ Καρᾶ - κιοΐ, ἀφ᾽ ἑτέρου ἄλλα ἀτμόπλοια, καὶ λέμβοι καὶ ἀκάτια· φωναὶ καὶ συριγμοί, θερμότης, κλάμματα βρεφῶν καὶ ἄλλων παιδίων, ἐστενοχώρησαν τόσον τὰ πλήθη, ὥστε ἕκαστος θὰ ἐπεθύμει, ἂν ἠδύνατο, νὰ ἐξέλθῃ τοῦ βασανιστηρίου τούτου, καὶ νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος καὶ πανήγυριν, καὶ ταξίματα, καὶ ἄλλα . . . .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

287

Εὐτυχῶς τὴν μεσημβρίαν ἀκριβῶς ἐξεκίνησε καὶ πολλοὶ ἐσταυροκοπήθησαν, ἄλλων τὰ πρόσωπα ἐμειδίασαν καὶ ἄλλοι μὲ τὸ «καλὸ κατευόδιο μας» ἐρρόφων τὴν πρώτην ρακήν.—Ἐκ τῶν σημαιοστολίστων ρυμουλκῶν, ἐπὶ τῶν ἱστῶν τῶν ὁποίων μεγάλαι ἑλληνικαὶ σημαῖαι ἐκυμάτιζον, μουσικαὶ ἀνέκρουον ὕμνους, μετ' ὀλίγον δέ, ἀπηλλαγέντες τῶν τριγμῶν τῶν σανίδων τῆς γεφύρας καὶ τῶν ἀνατιναγμάτων τῶν κάλων τοῦ ἀτμοπλοίου, κατεκηλούμεθα ὑπὸ τῶν σμαραγδίνων ὑδάτων τοῦ Βοσπόρου καὶ περιχαρεῖς ἐχωροῦμεν πρὸς τὴν γαλανὴν Προποντίδα. Ὁ Κεράτιος κόλπος ἀνεφάνη ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας, καὶ ἡ θαυμασία καὶ ἀπαράμιλλος εἰκὼν τῆς Κ/πόλεως ἅπαξ ἔτι παρίστατο πρὸ τῶν ὀμμάτων μου. Ἡ μαγευτικὴ Πόλις, ὡραία ὡς πάντοτε, ἦν θελκτικωτάτη μετὰ τὰς πρώτας βροχάς, ἃς ἐφιλοδώρησαν αὐτῇ αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ φθινοπώρου. Καλλοναὶ ἀπερίγραπτοι, χρώματα μὴ δυνάμενα νὰ παρασταθῶσι διὰ χρωστῆρος καλλιτέχνου· ἐντέλεια θεία. Ἐντεῦθεν ὁ Βόσπορος, ἐκεῖθεν ὁ Κεράτιος καὶ πέραν ἡ Προποντίς. Διαπλέομεν τὸ ἔκπαγλον Βυζάντιον, τὸ ἱερὸν τρίγωνον, ἐφ' οὗ ὑψοῦται ὑπερήφανον τὸ καύχημα τοῦ Ἰουστινιανοῦ . . . . Ἰδοὺ ἡ Χρυσούπολις καὶ πολλὰ τῶν προαστείων ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν . . . . Λόφοι, βουνά, οἰκοδομαί, κυπάρισσοι, θάλασσα, πλοῖα, πύργος, ἐν ἀνωμάλῳ, ἀλλὰ γραφικωτάτῃ συγχίσει, ἀποτελοῦσιν εἰκόνα μυθικὴν ὅλως, ἣν ἀδύνατον νὰ ἴδῃ τις ἀλλαχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὁ εὐτυχήσας νὰ ἴδῃ τὴν φυσικὴν ταύτην εἰκόνα δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ χρονοτριβῇ πρὸ τῶν διαφόρων σκηνογραφιῶν ἐν ταῖς πινακοθήκαις τῆς Εὐρώπης. Ὅλαι αἱ μεγαλοπρεπεῖς παραστάσεις τῶν μουσείων τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων, καὶ ἄλλων πόλεων, τὰς ὁποίας πολ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

288

λάκις ἀπεθαύμασα, ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποστῶσι σύγκρισιν, ἁπλῆν παραβολήν, πρὸς τοιαύτην γοητευτικὴν γραφήν. Σπανιώτατα μόνον τὰ νέφη σχηματίζουσι τοιαύτας ἀνυπάρκτους καὶ φανταστικὰς εἰκόνας, ὅπου πύργοι καὶ ποταμοὶ καὶ ἀκροπόλεις, λαμπρυνόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, πρὸς στιγμὴν γοητεύουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἀμαυροῦνται καὶ ἐξαφανίζονται.

Οἱ ἀφροὶ τῆς θαλάσσης περιβάλλουσι τὰς βάσεις τοῦ πύργου τοῦ Λεάνδρου, ὅπου, κατὰ τὸν μῦθον, ἡ δυστυχὴς βασιλοποῦλα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὸ δῆγμα τοῦ ὄφεως, συγχρόνως δὲ νέαι εἰκόνες ἐξελίσσονται πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν. Ἡ Χαλκηδὼν — πόλις τῶν τυφλῶν —, αἱ ἐραταιναὶ νῆσοι, ὁ αἰωνίως χιονοσκεπὴς Ὄλυμπος τῆς Βιθυνίας, πέραν ἅπασα ἡ μέχρι τοῦ φάρου τοῦ ἁγίου Στεφάνου παραλία, τὰ θαλάσσια τείχη, τὰ χερσαῖα, οἱ θαλεροὶ κῆποι, ἡ ἀμμώδης παραλία, τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια καὶ μνημεῖα, οἱ ἐπὶ τῆς θινὸς ἀπαντῶντες τεθραυσμένοι κίονες, ἡ κεκαυμένη στήλη, ἡ ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως ἐκ τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας διακρινομένη, μυρία ἄλλα λείψανα παρελθόντος μεγαλείου.

III.

Παρεκάλεσα τὸν παρακαθήμενόν μοι νὰ καθίσῃ ἀναπαυτικώτερον ὀλίγον μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ σφηνωθῶ καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μου, καί, — **πατεῖς με πατῶ σε** —ἔκαμον τὴν περιοδείαν τοῦ ἀτμοπλοίου.... Ἀλλὰ πῶς καὶ πόθεν ν' ἀρχίσω τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ περιπάτου μου. Λαὸς ἄπειρος, μεταξὺ αὐτοῦ ὀλίγοι ***μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ***.

Ἡ ***καντάδες*** *καὶ* ***οἱ καντα δόροι*** διεσκέδαζον πολλοὺς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

289

ὁμίλους. Τί **παρδαλαὶ** ἐνδυμασίαι, τί πρόχειρα γεύματα, τί «πᾶνε κ' ἔλα». Ὅλα σχεδὸν τὰ προάστεια τῆς Κ)πόλεως ἐξεπροσωποῦντο ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, τὰ δὲ Ταταῦλα καὶ Ψωμμαθιὰ ἀφειδῶς. Ὅλοι οἱ συρμοὶ εἶχον ἀναπετάσει τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως... **ἀπὸ τὴν φαναριώτικη μπιμπίλα καὶ τὸ νησιώτικο φακιόλι, τὸν τσεκτιρμὲ**, ἕως τὴν τελευταίαν παρισινὴν μόδαν.

Ἄλλοι ἔθυον τῷ Βάκχῳ, ἄλλοι ἐτραγουδοῦσαν, ἄλλοι ἔτρωγον καὶ ἄλλοι—ἴσως καὶ ἐκ τῆς πολυφαγίας—ἐναυτίων.

— Λύσ' τὸν κουρσέ σου, ἀποτείνεται κυρία τις πρὸς τὴν ἀπέναντι αὐτῆς καθημένην· αὐτὸ εἶνε μάτια μου παναΰρι ρεμπέτα· ὅλα λυμένα... Ὁ στηθόδεσμος ἀμέσως ἐλύθη καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὸ τράβα—τράβα τῶν δύο γυναικῶν, ἀπαλλάξας τὴν φέρουσαν ἀπεχθοῦς ἐφιάλτου. Ἠδύνατο ἤδη ἄνευ φόβου ναυτίας νὰ ἐξακολουθήσῃ πίνουσα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἑκάστη ἐμφάνισις τοῦ σιδηροδρόμου ἐπὶ τῆς ἀπέναντι θρᾳκικῆς παραλίας ἀνεστάτου τὰ τρελλὰ πλήθη καὶ ἀνετρέποντο **καμινέτα**, ἐχύνοντο **καφέδες** καὶ πλεῖστοι δὲν ἔμενον εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν διαχύσεων τούτων. Περίπατοι—ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ὀνομασθῶσιν οὕτω—ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου—διάφορα παιγνίδια, ᾄσματα. Τὸ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν νεάκουστον τότε ***Γιὰ Ροῦμπι*** ἐτραγουδεῖτο κατὰ προτίμησιν.

Ἐν τῷ πανδαιμονίῳ τούτῳ τὰ δυστυχῆ βρέφη ἔκλαιον ἀδιακόπως, ἐβασανίζοντο — ἐξάπαντος ὅλα ταγμένα εἰς τὴν Μεγαλόχαρην—, οἱ δὲ γονεῖς προσεπάθουν διὰ παντοίων μέσων νὰ τὰ ἡσυχάσωσιν. Εἶδον αὐτοσχέδιον λίκνον (ἀνεμόκουνιαν) καὶ ἐθαύμασα τὴν ἐπίνοιαν τῶν ἐφευρετῶν. Ἀνδρικὸν φόρεμα ἐκρατεῖτο ἐκ τῶν ἄκρων ὑπὸ δύο, οἵτινες ἐλίκνιζον τὸ ἐντὸς αὐτοῦ τεθὲν βρέφος.

290

Μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν ἀπήντα τις καὶ τύπους τινάς, τῶν ἰδιαζόντων ἐκείνων τύπων οἵτινες ἐν Κ)πόλει ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ σπανιώτεροι καθίστανται. Ὁ εὐταξίας τῶν Πατριαρχείων ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ· οἱ ***Τσελεμπῆ*** Γεωργάκηδες καὶ ***Τσελεμπῆ Δημητράκηδες*** μὲ τὰς μακρὰς ρεδιγκότας καὶ τὰ μεγάλα φέσια των ἐξεπροσώπουν τὴν νέαν ἐποχήν, τὴν ἀναγέννησιν, τὴν πρὸ 50ετίας, ὁπότε εἶχον παραδεχθῆ ἀντὶ τῶν ***τζουμπέδων*** ἢ τῶν ***βρακιῶν*** τὰ εὐρωπαϊκα, καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἐννοοῦσι νὰ παρεκκλίνωσι τῶν νεωτερισμῶν ἐκείνων. Ἀπήντησα καὶ μέσον τύπον· ἐποχῆς δηλ. μεταβατικῆς—νεωτέρας—ἀπὸ τῆς νέας εἰς τὴν νεωτάτην: Μαύρη ἐξ ἐριούχου ἐνδυμασία, ἀλλ' ἀρχαΐζοντος **ρυθμοῦ**· εἰς τὰς χεῖρας κομβολόγιον ***σιντεφένιον*** ἔχον κρεμάμενον εἰς τὸ ἄκρον βυσσινόχρουν θύσανον. Μανδήλιον διπλωμένον μεταξωτὸν ἐξεῖχεν ἀπὸ τοῦ θυλακίου τοῦ ἐπανωφορίου καὶ ἀδαμαντίνη καρφὶς ἐκόσμει τὸν λαιμοδέτην. Πέδιλα μετὰ ἱμάντων (σκαρπίνια), χρωματισταὶ περικνημῖδες, ἅλυσος ὡρολογίου χρυσῆ καὶ χονδροτάτη, καὶ ἐπὶ πᾶσι ***φέσι ἀζιζιέ.*** Ἦτο λίαν συμπαθὴς τύπος.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς τὴν θέσιν μου ἀπήντησα νέον πρόσωπον, τὸν ἐξάδελφον τοῦ Μουχτάρη ἀπὸ τὸ χωρίον Λύτρας, ὅστις ἐκράτει τεραστίων διαστάσεων λαμπάδας καὶ διηγεῖτο περὶ τοῦ Σηλύβρι - ντονουσοῦ (ἐπάνοδος ἐκ Σηλυβρίας), οὐχ' ἧττον περιλαλήτου τοῦ Σηλύβρι-παναΰρῆ. Σήμερον ὅμως, ὅτε ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν χωρίων της δὲν μεταβαίνουσι δι' ἁμαξῶν, αἱ Λύτραι — ἔλεγεν — ἀπώλεσαν τὴν πρώτην αἴγλην καὶ αἱ οἰκίαι των ἀπὸ 150 περιωρίσθησαν μόνον εἰς 60 ! Φαίνεται ὅμως ὅτι τὴν γενικὴν καχεξίαν, ἥτις πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους ἔχει καὶ ἐκ τῆς ὁποίας καὶ αἱ Λύτραι πάσχουσιν, ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ ἀ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

291

νέφερεν εἰς τὴν μὴ διάβασιν διὰ τῶν Λυτρῶν τῶν πανηγυριστῶν.

Παρεπλέομεν τὰ διάφορα χωρία, τὰ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ πέραν. Διήλθομεν τοὺς δύο Τσεκμετζέδες, μικρὸν καὶ μεγάλον, τὴν Καλλικράτειαν, τὰ Δημοκράνια (Παναγία), τοὺς Γιαλούς, τὸ Ξάστρο καὶ τῆς Πλεβάτες (Ἐπιβάτας). Ὡραῖα χωρία, γραφικώτατα μακρόθεν φαινόμενα, ἐπὶ τῆς θρακικῆς παραλίας τῆς Προποντίδος . . . Πλησιάζομεν καὶ εἰς Σηλυβρίαν . . . . Αἴφνης πολλοὶ ἐγείρονται... φωναί: Ἅη Λευθέρη μου..— Σταυροκοπήματα . . Ἠρώτησα καὶ ἔμαθον ὅτι ἐκεῖ που ἐπὶ ἀποκρήμνου μέρους, ὑπάρχει, ἐντὸς σπηλαίου, τὸ ἁγίασμα τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου, ὅπου μεταβαίνουσιν ἐπίσης οἱ προσκυνηταί. Παρέχει ἐπὶ ὑψώματος ὁ βυζαντινὸς ναΐσκος τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. — Καὶ πάλιν αἱ φωναί, αἱ ἐπικλήσεις, αἱ δεήσεις. Ἐπὶ τέλους κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριον καὶ ἀναφαίνεται ἐνώπιον ἡμῶν ἡ πόλις τοῦ Σήλυος.

IV.

Τὸ Παραπόρτι εἶνε τὸ ἀκρότατον σημεῖον τοῦ ἀκρωτηρίου, ἀπὸ πυλίδος τοῦ ὑπάρξαντος ἄλλοτε ἐκεῖ τείχους λαβὸν τὸ ὄνομα. Σήμερον εἶνε ἡ πτωχοτέρα ἑλληνικὴ συνοικία, ἀλλὰ καὶ ἡ τὴν λαμπροτέραν θέαν ἔχουσα. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ Παραπορτιοῦ, κατωφερὴς οὖσα, φέρει πρὸς τὴν ἀποβάθραν, ὁπόθεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον φαίνεται ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ἀρχαίου τείχους τῆς πόλεως.

Ὅτε καταφθάνουσι τὰ ἀτμόπλοια ἐκ Κ|πόλεως ἡ κατωφέρεια τοῦ Παραπορτιοῦ βρίθει γυναικῶν καὶ παίδων.

Πλεῖστοι φιλοξενοῦνται εἰς οἰκίας γνωρίμων, ἄλλοι ἐνοικιάζουσι δωμάτια, καὶ ἄλλοι πληροῦσι τὰ κοινωτικὰ ἱδρύματα, παρθεναγωγεῖα, ἀρρεναγωγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

292

Τὰ καφενεῖα, καπηλεῖα καὶ ἄλλα καταστήματα κοσμοῦνται διὰ δαφνῶν, σημαιῶν καὶ χρωματιστῶν χαρτίων, τριγωνικῶς κεκομμένων, ὡς εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πανηγύρεις τῆς Κ)πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων, τὰ δὲ δεσπόζοντα ὄργανα, πλὴν ὀλίγων **μπαντῶν**, εἰσὶν οἱ ἐκκωφωτικοὶ **ζουρνάδες** καὶ τὰ **νταούλια** (τύμπανα), ὀλίγαι κιθάραι καὶ μανδολῖνα, πιανίνα ἀναρίθμητα, καὶ μερικαὶ **κάϊδαι**.

Αὐτοσχέδιοι ποιηταὶ οἱ κανταδόροι, φιλοδωροῦσι τὰς ὡραίας τῶν παραθύρων ἢ τὰς καθ' ὁμίλους περιπατούσας, διὰ διστίχων, εὐτυχὴς δὲ θὰ θεωρῆται ἐκείνη ἥτις θ' ἀξιωθῇ τοιούτου.

Διὰ τὰς μέχρι πρωΐας διασκεδάσεις αἱ ἄδειαι παραχωροῦνται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν μόνον διὰ τρία ἡμερονύκτια. Ὅσην δὲ χαρὰν προξενοῦν αἱ πρῶται ἡμέραι, εἰς τόσην καὶ περισσοτέραν λύπην βυθίζουσιν αἱ τελευταῖαι ὧραι. . . . .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

V

Ἐν τῷ **154** τόμῳ τῆς Πατρολογίας τοῦ **Migne** δημοσιεύεται λόγος Φιλοθέου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σηλυβρίας, ἀκμάσαντος τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα, πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀγαθόνικον. Ἐν τῷ μετὰ τὸ περισωθὲν κείμενον σημειώματι ἀναφέρονται τρία θαύματα τοῦ ἁγίου, ὧν τὸ πρῶτον θεραπεία κεφαλαλγίας τοῦ Μανουήλ, ὅστις, ὑποτίθεται, ὅτι ἔκτισε τὸν σήμερον ἔτι σωζόμενον ναὸν τῆς Θεοτόκου πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Ἀγαθονίκου. Βεβαίως πρόκειται περὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ Α'. γεννηθέντος τῷ 1120 μ. Χ. διαδεχθέντος τὸν πατέρα του τῷ 1143 καὶ ἀποθανόντος τῷ 1180. Ἡ ἱστορία δὲν γινώσκει—νομίζω—Μανουὴλ τὸν Α'. τὸν Ρωμανόν, ὡς Πορφυρογέννητον, ἀλλ' ὁ Φιλόθεος ἀναγράφει αὐτὸν ὡς τοιοῦτον· τὸ δυσάρεστον ὅμως ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν

293

ἀναγραφήν: **Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Πορφυρογέννητος** διακόπτεται ὁ λόγος καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποβαίνει σκοτεινότατον, μὴ διαλευκαινόμενον καὶ ἐκ τῶν κατόπιν ἐν τῷ σημειώματι ἀναφερομένων. Ἀλλὰ περὶ τούτων οὐ τῆς παρούσης περιγραφῆς· τὸ μόνον, ὅπερ παρεκβατικῶς δύναμαι νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα εἶνε ὅτι ὁ Φιλόθεος ἐν τῷ λόγῳ του τούτῳ λίαν ἐπαινεῖ τὴν Σηλυβρίαν καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Καὶ περὶ μὲν τῆς πόλεως ἀποφαίνεται ὅτι ἔχει λαμπρὰν τοποθεσίαν, τείχη, πύργους, ἐπίνεια, προάστεια, ἁμιλλωμένη πρὸς τὰς πόλεις τὰς σημαινομένας διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος των, ἐξισουμένη πρὸς ἄλλας καὶ ὑπερφέρουσα κ.τ.τ. Περὶ δὲ τῶν κατοίκων ἀποφαίνεται ὅτι εἰσὶν ὁπλοφόροι καὶ μάχιμοι ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί· τοιοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι ὥστε νὰ ἀποθάνωσιν ἐν πολέμῳ ἐπὶ ἀσπίδα καὶ δόρυ, ἐὰν βαρβάρων μὴ περιγένονται ἴσως ὑπὸ πλήθους στρατιᾶς.

Ὅτε οἱ Λατῖνοι ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, μεταφερομένων πολλῶν κειμηλίων, εἰκόνων, ἁγίων λειψάνων καὶ ἄλλων θησαυρῶν εἰς Ρώμην, πλοῖόν τι ἐναυάγησεν ἀκριβῶς πρὸ τῆς Σηλυβρίας καὶ ἐκ τῶν περισωθέντων ἐκ τοῦ ναυαγίου ἀντικειμένων ἦν καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἥτις καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου. Ἔκτοτε ἡ θαυματουργὸς Παναγία ἔδωκε τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸν ναόν, ὁ δὲ ἅγιος Ἀγαθόνικος τιμᾶται ἐν τῷ ἁγιάσματί του ἐπὶ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς πόλεως ἀκρωτηρίου — κατὰ τοὺς Ἄμμους - (Κουμλοῦκι) ὅπου ὑπῆρχεν ἕτερος ναὸς ἱδρυθεὶς ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ μεγάλου δουκός, τοῦ ἐξ Ἀποκαύκων, ὡς ἀναφέρεται ἐπίσης ἐν τῷ σημειώματι, τοῦ ὁποίου τὸ ὑλικὸν ἐχρησιμοποιήθη ἴσως κατὰ τὴν γνώμην λογίου Σηλυβριανοῦ, εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ἐκεῖ πλησίον ὑπαρχούσης μεγάλης λιθίνης γεφύρας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

294

Τὸ ἰδιάζον τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος ἐσβέσθη· ὄπισθεν τῆς ἰδίας εἰκόνος ὑπάρχει ἐζωγραφημένη ἡ γένννησις τῆς Θεοτόκου μόλις φαινομένη.

Ὁ σωζόμενος ναὸς ἐστὶ μικρὸς καὶ — κατ' ἐμὲ κριτήν, — ἄνευ οὐδεμιᾶς σπουδαιότητος, ἐμφαινούσης τὸν αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ κτίτορα· πρόσθετον δὲ μέρος κατὰ τὸ 1833 μετέβαλε τὴν ἀρχικὴν κανονικὴν καὶ ἀρχαϊκήν του ὄψιν· ηὔρυνεν ὅμως αὐτόν, καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν δὲν δύναται νὰ μεμφθῇ τις τοὺς τοῦτο πράξαντας. Εἶχον ἀνάγκην ναοῦ εὐρυτέρων διαστάσεων.

Ὁ ἑσπερινὸς καὶ ἡ λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τελοῦνται ἐπισήμως, χοροστατοῦντος ἀφ' ἑσπέρας τοῦ μητροπολίτου καὶ λειτουργοῦντος τὴν ἐπαύριον. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι οἱ ψάλται ἦσαν λίαν καλλίφωνοι. Ἀλλὰ τὸ παράχορδον ὅτι ὁ ναὸς ξενίζει πολλοὺς τῶν εὐσεβῶν — ὅσοι προτοπροφθάσουν — καὶ ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὸν γίνεται μάρτυς σκηνῶν, μὴ συμβιβαζομένων ὅλως πρὸς τὴν ἱερότητα καὶ ἁγιότητα τοῦ τόπου ... Πολλάκις κρωγμοὶ ὀρνίθων ἀκούονται ἐν μέσῃ λειτουργίᾳ, φωναὶ χηνῶν καὶ νησσῶν ... Τὰ στασίδια τοῦ ναοῦ μεταβάλλονται εἰς ἑρμάρια, ἀποθήκας, ὀρνιθῶνας καὶ εἴ τι ἄλλο . . . Στρώματα, ἐφαπλώματα, προσκεφάλαια καὶ πολλὰ ἄλλα τῶν ἀπολύτων ἀναγκῶν ἀπαντᾷ τις.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ὅτε ἠραιώθη ὀλίγον ὁ κόσμος, περιειργάσθην ἀνετώτερον, ἀλλὰ καὶ λεπτομερέστερον τὰ ἐν τῷ ναῷ καὶ εἶδον πολλὰς γυναῖκας νὰ τρώγωσι κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας λειτουργίας καὶ νὰ πίνωσι τὸν καφέν των, τὸν ὁποῖον καὶ παρασκευάζουσιν ἐκεῖ. Οὐ μόνον δὲ τὰ γνωστὰ **καμινέτα** χρησιμοποιοῦνται πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ **γκαζοτενεκέδες** . . . Ἐγέλασα διὰ τὴν ἀφέλειαν, ὅτε εἶδον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

295

τὸ ἥμισυ τοῦ δοχείου τούτου τοῦ πετρελαίου μεταβεβλημένον εἰς πύραυνον καὶ χρησιμεῦον διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ καφὲ, τὴν ψῆσιν τυροῦ ἢ ἀλλᾶντος, ἴσως δὲ καὶ φαγητοῦ. Τί φλυαρία κατὰ τὴν πόσιν τοῦ καφὲ καὶ ὁποία ἀνακίνησις ἀκανθωδῶν ζητημάτων ! . . .

Πολλαὶ κυρίαι, μόλις φαίνονται ἐγερθεῖσαι, ἠσχολοῦντο εἰς τὰ τὴν ἑαυτῶν κόμμωσιν ἀφορῶντα, μὴ φειδόμεναι ψιμυθίου καὶ διαφόρων βαμμάτων καὶ φύκους πρὸς ὡραϊσμὸν τοῦ προσώπου των. Εἰς ἐπίμετρον τῆς ἐν τῷ ναῷ ἀκαταστασίας αἱ σφυρίκτραι τῶν παίδων καὶ ἄλλα ἄτοπα.

Ἡ πώλησις—ἀφιέρωσις εἰς τὴν Θεοτόκον—μεγάλων καὶ μικρῶν, πρὸ πάντων τῶν παιδίων—γίνεται διὰ περιφορᾶς τοῦ πωλουμένου ὑπὸ τοῦ νεωκόρου ἐν τῷ ναῷ, ὅτε ὁ περιφέρων κηρύττει : « Ὁ Γεώργιος σκλαβάκι τῆς Παναγίας. » Εἶτα δίδοται εἰς τὸ **παγκάρι** ποσόν τι διὰ τὴν πώλησιν, καὶ τότε περιβάλλουσι τὸν λαιμὸν τοῦ πωληθέντος διὰ λεπτοῦ μεταλλικοῦ σύρματος, ὅπερ ἀφαιρεῖται ὑπό τινων τῶν γονέων τὴν αὐτὴν ἑσπέραν καὶ ἀναρτᾶται εἰς τὰ εἰκονίσματα, ἐπιστρεφόμενον κατὰ τὴν ἐξαγορασίαν, ἀφίεται δὲ ὑπὸ ἄλλων καὶ ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας—νομίζω τεσσαράκοντα — Ἡ ἐξαγορασία γίγνεται κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὅτε καὶ πάλιν πρέπει ποσόν τι νὰ δοθῇ. Σημειωτέον ὅτι τὰ ποσὰ εἰσὶν εὐτελῆ, πρὸ πάντων κατὰ τὴν πώλησιν.

Πολλάκις ἔρχονται μετὰ πολλὰ ἔτη, ἵνα ἀγορασθῶσιν· ἐγνώρισα νεάνιδα, ἥτις παιδίον ἐπωλήθη, καὶ ἡ ὁποία πάντοτε ἐπεζήτει εὐκαιρίαν νὰ μεταβῇ εἰς Σηλυβρίαν καὶ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον χρέους. Ἐγνώρισα καὶ ἀπόφοιτον τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ὅστις μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὅταν κερδήσῃ χρήματα, τότε μόνον θὰ ἐξαγοράσῃ ἑαυτόν.

Ἡ πώλησις αὕτη γίγνεται ἢ πρὸς θεραπείαν ἀσθενείας,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

296

ἢ πρόληψιν τοιαύτης, ἢ πρὸς διάσωσιν τέκνου, ἂν οἱ γονεῖς ἔχωσι τὸ ἀτύχημα νὰ ἀποθνήσκωσι τὰ τέκνα των ἢ ἁπλῶς χάριν προστασίας τῆς Θεοτόκου.

Μεγάλης εὐλαβείας ἀξιοῦται παρὰ τῶν προσκυνητῶν, πλὴν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος, καὶ τὸ ἅγιον λείψανον τῆς ὁσιομάρτυρος Ξένης καὶ ἡ σεπτὴ κάρα τοῦ ἁγ. Ἀγαθονίκου, κατακείμενα ἐν τῷ ναῷ. Ἁγίασμα τῆς Θεοτόκου δὲν ὑπάρχει.

VI.

Πρὸ τοῦ ναοῦ καὶ πέριξ αὐτοῦ διάφοροι πωληταὶ πωλοῦσιν εἴδη πολυτελείας. Σχεδὸν ἐνταῦθα ἐστὶν ἡ ἀγορὰ τῶν κοσμημάτων καὶ λοιπῶν εἰδῶν πολυτελείας. Ἐνώτια, ψέλια, κτένες, καρφίδες, περιδέραια.

Ἐνταῦθα ἀπαντᾷ τις καὶ τὰ ἰθαγενῆ **χουχλίδια**. Μικρὰ κογχύλια, συλλεγόμενα πολὺ πρὸ τῆς πανηγύρεως, διαπερῶνται εἰς κλωστὴν, βάφονται διὰ διαφόρων βαφῶν καὶ πωλοῦνται ἕκαστον ἀντὶ 10 παράδων. Εἶνε τὸ μικρὸν ἐμπόριον τῶν ἰθαγενῶν παίδων καὶ φρονῶ ὅτι δὲν ὑπάρχει προσκυνητὴς, μὴ ἀγοράζων τοὐλάχιστον ἓν χουχλίδι, ὡς συνήθως λέγονται.

Αἱ φωναὶ τῶν πωλητῶν ἀκαταπαύστως προσκαλοῦσι τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας. Αἱ περιστεραὶ τῆς τύχης ἐπίσης δὲν ὑστεροῦσιν. Ὑπάρχουσι καὶ εὐλαβείας ἀντικείμενα. Σταυροὶ, κομβολόγια, εἰκόνες — χάρτιναι κυρίως — φυλλάδες Ἁγίου Ἀντωνίου, Ἁγίου Ἀθανασίου κτλ. Οἱ ἧττον θεωρητικοὶ, ἐξερχόμενοι τοῦ ναοῦ, ἀντὶ παντὸς ἄλλου πωλητοῦ προτιμῶσι τοὺς πωλοῦντας γλεῦκος, καὶ ἀμέσως αἱ στρόφιγγες τίθενται εἰς ἐνέργειαν καὶ ἀφρίζει τὸ κεραμόχρουν ὑγρὸν καὶ δροσίζονται οἱ λάρυγγες, οἵτινες ἐκ τῶν διαφόρων ἐν τῷ ναῷ καύ-

σεων

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ